

מסד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות חו.

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ה ש ב ו ע

בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ שנת העשרים ושניים

בא (הסכ"ג)

פרק י"א

א. ויאמר משה כה אמר ה' כחצות לילה אני יוצא...

ר' אברהם בן הרמב"ם. ד"ה ויאמר: דבר זה מחובב בטעמן עם מאמרו (י' כ"ט) "כן דברת...". וסעל המאמר "כן דברת" - כחצות לילה מבו "קול מרשע, אבל לפני צאתי שמע מה סאני מחרה בן עליו בטמו יתברר" "כה אמר ה' כחצות הלילה..."

1. הסבר מהו חקושי האותו רצה ליסב?

2. לטעם מה חוסף החלילה "אבל לפני צאתי?"

ב. הלכות:

פרק י"א: התהרות

ד: כה אמר ה'

כחצות הלילה

אני יוצא בחור מצרים

ה: ומה כל בכור בארץ מצרים

מבכור פרעה היושב על כסאו

עד בכור השפחה אצל אחר הריחיים

וכל בכור בחמה

ו: וחיטה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים

אשה כמוהו לא נהיתה

וכמוהו לא חוסיף

ז: ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לסונו

למאית ועד בחמה

למען חדעו אשר יפלה ה' בין... ובין...

ח: וירדו כל עבדיך אלה אלי

והשתחויו לי לאמור:

צא אתה וכל העם אשר ברגלך

פרק י"ב: תמכה

כ"ט: ויהי כחצי הלילה

וה' הכה כל בכור בארץ מצרים

מבכור פרעה היושב על כסאו

עד בכור השבי אצל בבית הכור

וכל בכור חבהמה

ל: ויקט פרעה לילה הוא וכל עבדיו

וכל מצרים

וחהי צעקה גדולה במצרים

פי אין בית אשר אין סט מה

ל"א: ויקרא למטה ולאחר לילה ויאמר

קומו צאו מחור עמי

גט אחס גם בני ישראל

ולכו עבדו את ה' כדברכם

ל"ב: גם צאנכם גם בקרכם קחו כאחד דברכם

ולכו

וברכחם גט אותי

נסח להסביר אחדים מן הסנויים הנ"ל (החוסמות, ההסמכות, שנויי הסדר)!

ג. ראב"ע ה' ד"ה היושם על כסאו:

הראוי לכת על כסאו אחריו.

והזכיר הנכבד מכל מצרים "הוא בן ארונותם, יחל עבדים לו, והנבזה מהכל:

בכור השפחה שהוא עבד.

וסעף "אצל אחר הריחיים", שהוא טוחן, כמו (שופטים ט"ז כ"א) "ויהי טוחן

בבית האסורים".

וכבר אמרתי, כי הגביאים אינם יומרים המלות רק חסממים, כי מלה (בר' כ"ד

י"ד) "הגביאים" - "השקנים" (ט"ז מ"ה), ו"זכור" - "שפור", ו"סו" - "שקר",

"לא חמד" - ו"לא חתאח" (סמות כ' דב' ה') סוים בטעמן ועוד אדבר בזה

בתפילה מ"ח (סמות ל"ב ח')

וחנה בכור השפחה כמו "בכור השבי", כי חבזיה היחה היא וחילין בבית הכור

בלילה כמנהג האסורים, כאשר חזכיר יוסף (בראשית מ' ט"ו) "כי טמו אותי

בבור".

ע' עלון החדרכה.

בבן כספי ד' ד"ה כחצות הלילה:

מה לנו לדקדקים לא נוכל להנבא, ואין לנו בזה רק מה טעינינו וואוח

בלסון, וזה כל חכ"ף טעמיה לקרוב ופעמים לאמתה חזבר, וכן הוא הבי"ח

אח כן - מת יתרון בין אמרו "כחצות" ובין אמר (י"ב כ"ט) "ויהי בחצי

הלילה", וכבר חטט כי ה' ית' הוא המועל הרחוק לכל.

- ג. ל. ע. חשיבת המסורת לאי הפרטים באסדרת הסגנונים נשען
ל. חשיבת המסורת והמכח?
מ. מעלה ומחל מסורת כל מינה זו?
2. חסר את המלים המסומנות בקו בדברי אבן כספי.
3. נגד מה מכוונים דבריו "מה יחרון בין אמרו לחצות" וכו'?

ד. ז. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לסונן

מכילתא מספטים (כ"ב ל'): "ובכר בטרה פרישה לא תאכלו לכלב האליכו אותו"
מלמד שאין חקב"ה מקנה סכר כל בריה, שנאמר (י"ח י"ז) "ולכל בני ישראל
לא יחרץ כלב לסונן" - אמר חקב"ה: "חננו לו סכריו".
וחל דברים על וחסר. ומה אם סכר היה לא קמה המקום, על וחוסר סכר דם.
וכן הוא אומר (ירמיהו י"ז י"ב) "ולחם לא יאכל כדרכיו כפרי מלליו".
קורא דבר ולא לעד - עומד עסר ולא במהמט בחצי ימיו יעזבנו ובחזריתו
יהיה נבל" ואומר: "כסא כבוד מרום מראסון מקום מקדשנו".

רס"י ד"ה לא יחרץ כלב לסונן: אומר אני יהוא לחון סונן, לא יחנן וכן (יהושע
י') "לא חרץ לבני ישראל לאיה את לסונן" - לא חנן. (סמאל ב"ה)
"אז חרץ" - הסתנן. (יסעיהו מ"א) "שמחיר למורג חרוץ" - סונן
(משלי) "ויר חרוצים העטיר" - חריפים, סוחרים סוננים.

א. 1. הפבר את הרעיון המסומל בסדרס.

2. מה ראה שלא להביא מדרש זה כאן, אלא להסתפק בפרוש לסונן בלבד
ולחביא למסוק כ"ב ל' (במספטים)?

ה. ז. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לסונן

ר' אברהם בן הרמב"ם: השאלה לגביהם הכלבים, והסעם בזה חזקתה יהיו סלונים ממנה
זו, חוכמים לבטח, עד שכלביהם חסומים אותם יהיו סקסים, לא יעבור עובר
במסכנותיהם שינבה, עליו הכלב.

אברבנאל: וספר הכתוב, וכן במכה חזו היהת הפלאה עצומה, שלא די הקרובי הסתים
במגפה לא קמו לחרוג את היהודים, אלא כלתחם הצער הגדול הזה, אבל גם
סכלבים עזי הנפול לא היה אחר מהם מסנן לסונן לצעוק נגדם ולנסכת;
נאפטר סרמו בזה למצרים, שלא עצרו כח להחרעם ולזעוק לישראל "למאוס
ועד בהמה".

שד"ל: לא היה צעקה בישראל, וכל אשר לישראל יסקום ולא יצעק, ואפילו סכלבים
לא ינבחו, כי בסמקס צעקה חס נובחים.

1. כמה דעות סונן נאמרו בדברי חלטה המפרטים?

2. כמה סוטה פרושו של ר' אברהם בן הרמב"ם מפרוש המדרש לסונן?
האם דבריו - מיוסו כל מקרא את לא? (נמק חסובתך!)

3. כיצד מפרט אברבנאל (בסוף דבריו) את המלים במסוקנו "למאוס ועד
בהמה"?

ו. ס: ויאמר ה' אל משה לא יסע אליכם פרעה...

מדרש חזק טוב ס' (נ"ו)

זה הדבור היה קודם החלחלה המכות, וז"ל ה' ג' י"ח) "ואני ידעתי כי לא
יתן אחס מלך מצרים לחלוק", ונכתב מוקדם מאוחר.

ראב"ע ד"ה ויאמר: כמנהג העברים כמספט הלסון: וכבר אמר ח"ס.

1. מה אלצת לחרש על דרך כל מוקדם ומאוחר?

2. החוכל ליטב את הקטי שבפסוקנו בדרך אחרת?

חשובות יס לסלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה, ירושלים